

**ПІСЛЯВОЄННА ВІДБУДОВА.
УКРАЇНА В УМОВАХ ДЕСТАЛІНІЗАЦІЇ 1945 – 1964 РР.**

Мета: - встановити адміністративно-територіальні зміни в Україні та визначити їх значення; охарактеризувати основні напрямки зовнішньополітичної діяльності України; розкрити процес відбудови економіки; встановити причини, масштаби та наслідки голоду 1946 – 1947рр.; порівняти процес відбудови на Східній та на Західній Україні;

- розвивати навички аналізу історичних фактів та роботи з історичним документами; вміння виділяти головне; формування навичок по виявленню причинно-наслідкових зв'язків між історичними подіями; ;
- сприяти формуванню національної свідомості студентів, їх історичної пам'яті, пошани до державотворчих традицій в Україні.

Обладнання: конспект, зошити, карта, підручники, відеофільм.

Тип заняття: вивчення нового матеріалу.

Між предметні зв'язки: культурологія, економіка, політологія.

Структура заняття:

- I. Організаційний момент.
Вітання, перевірка студентів на готовність до заняття.
- II. Мотивація та актуалізація опорних знань і вмінь учнів.
Метод: частково-пошуковий; бесіда.
  - Коли завершилась ВВВ?
  - Згадайте як відбувався процес відновлення радянської влади на звільнених територіях?
  - Чи із завершенням ВВВ завершилися воєнні дії на укр..землях?
  - Нагадайте складові процесу радянської?
- III. Вивчення нового матеріалу.
Метод: репродуктивний, частково-пошуковий, проблемний, пояснювально-ілюстративний; бесіда, лекція.
  1. Територіальні зміни та зовнішня політика України після ДСВ.
  2. Перехід до мирного життя. Відбудова.
  3. Післявоєнна культура України.
- IV. Закріплення матеріалу.
Метод: репродуктивний, частково-пошуковий.
- V. Підсумки заняття.
- VI. Домашнє завдання:
  1. Вивчити конспект.
  2. Зробити домашню самостійну роботу.
  3. Підготуватись до семінару.
- VII. Теми для рефератів:
  1. Порівняльна характеристика Голодоморів в Україні.
  2. Опір ОУН-УПА: причини та наслідки.

ПОНЯТТЯ:

Відбудова. Радянізація. ООН. Голод. Експорт. ГУЛАГ. Реформи. Ждановщина. Космополітизм. Лисенківщина. Депортація. Ворог народу. Індустріалізація. Колективізація. Репресії. П'ятирічка.

ДАТИ:

1. 1946 – 1947 – Голод
2. 1945 – вступ до ООН
3. 1947 – операція «Вісла»
4. 1950рр. – припинення боротьби ОУН-УПА

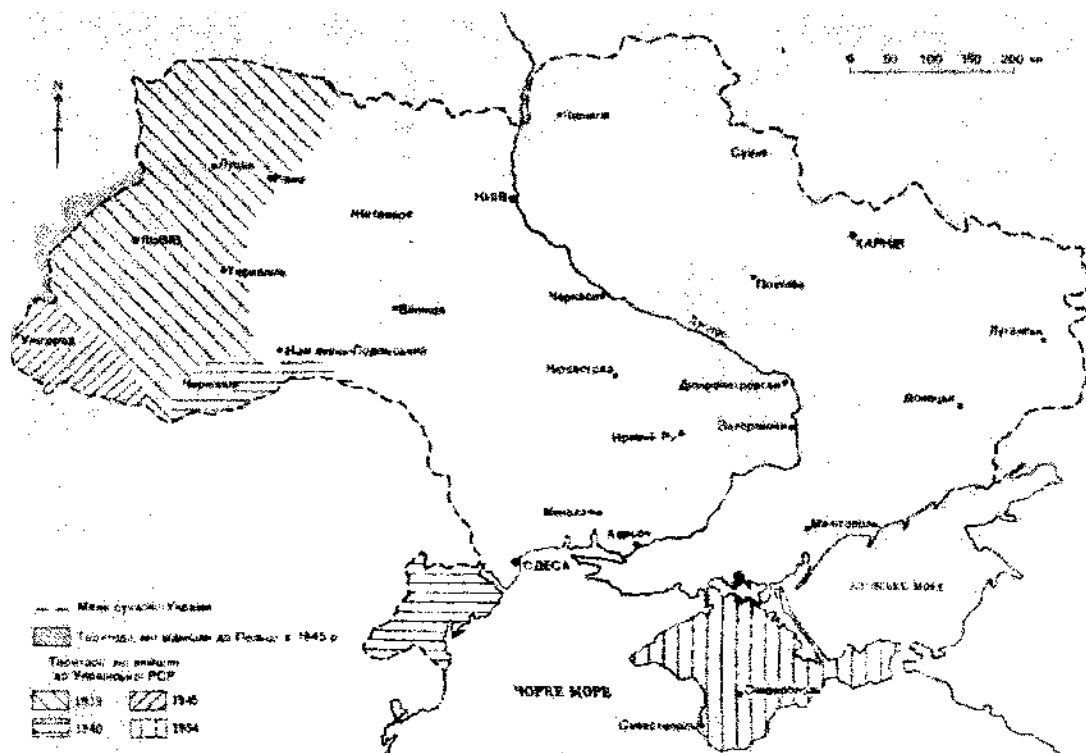
ПЕРСОНАЛІЇ:

- Шухевич, Бандера.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Територіальні зміни та зовнішня політика України після ДСВ.
  - Бойко О. Історія України. – К., 2003, - с. 485 – 490;
2. Перехід до мирного життя. Відбудова.
  - Бойко О. Історія України. – К., 2003, - с. 491 – 507;
  - Смолій В. Історія України. – К., 1997. – с. 326 – 337.
3. Післявоєнна культура України.
  - Бойко О. Історія України. – К., 2003, - с. 507 – 510;
  - Смолій В. Історія України. – К., 1997. – с. 337 – 340.

1. ТЕРИТОРІАЛЬНІ ЗМІНИ ТА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УРСР ПІСЛЯ ДСВ.

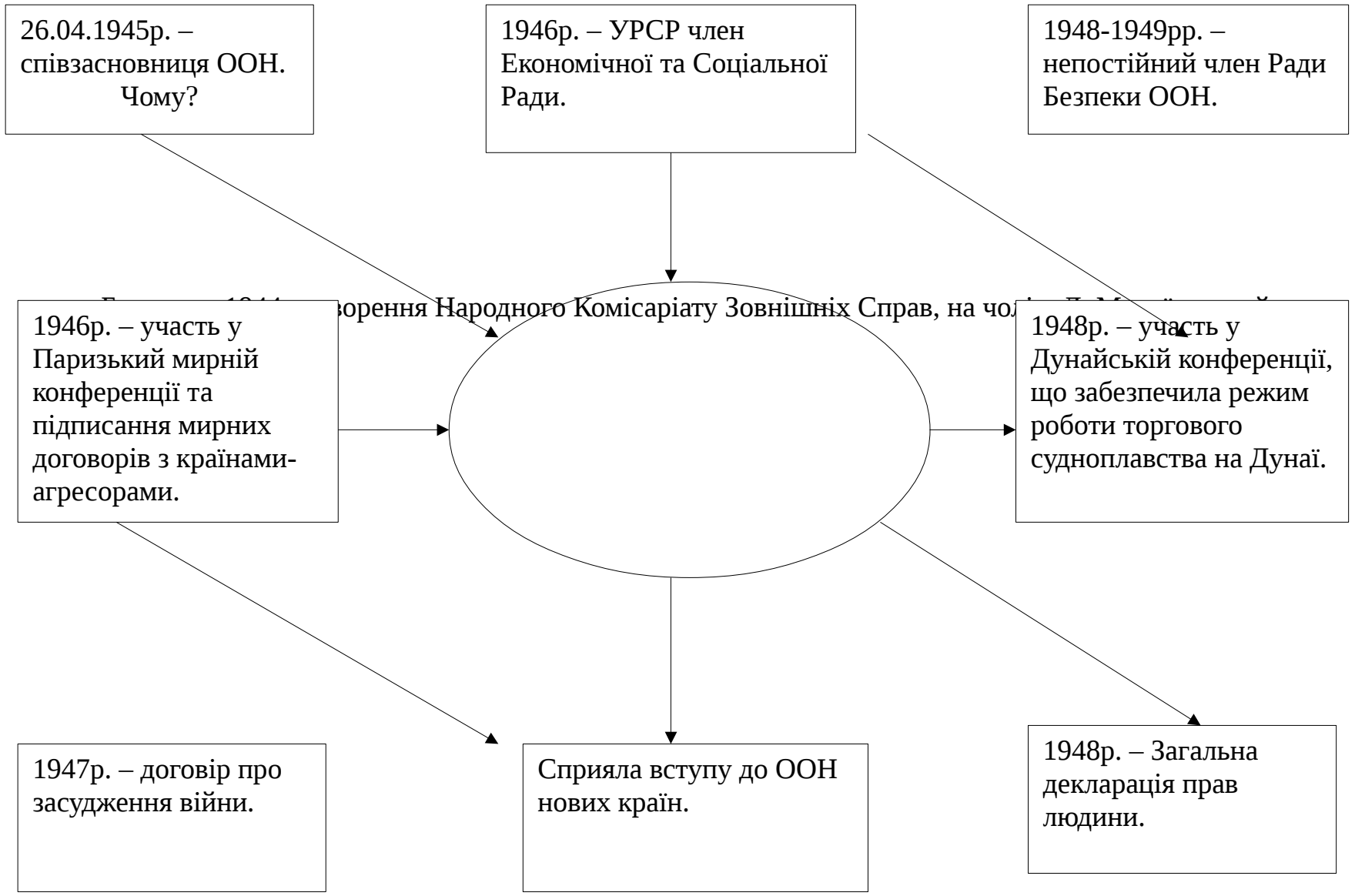
Польща ☐ 16.08.1945р.		ЧСР ☐ 29.06.1945р.	Румунія ☐ 10.02.1947р.
По «лінії Керзона» з відхиленням на Схід, на користь Польщі на 5-8 км.		За спільною угодою Закарпаття входило до складу УРСР.	Ця угода підтверджувала угоду, яка була підписана між СРСР та Румунією в червні 1940р.:
До Польщі: - Лемківщина; - Підляшшя; - Осяння; - Холмицина. («Закерзоння»)	До України: - Галичина; - Волинь.		За нею до УРСР відходили: - Північна Буковина (Чернівецька область); - Південна Бессарабія (Ізмаїльська область) З території Північної Бессарабії – Молдовська РСР.
В лютому 1954р. Кримський півострів було подаровано УРСР. ☐			

Таким чином:

1. Остаточо були визначені та юридично визнані кордони УРСР.
2. Територія УРСР збільшилась на 110 км. кв.
3. Відбулися демографічні зміни.
4. Основну частину українських земель було об'єднано в складі однієї держави.

2. ПЕРЕХІД ДО МИРНОГО ЖИТТЯ. ВІДБУДОВА.

I. Перехід до мирного життя:

До кінця 1945р. було відновлено 44% довоєнних потужностей машинобудівної і 30% легкої промисловості, уведено в дію 123 великі і 506 дрібних шахт Донбасу. Проводились роботи і по відновленню житлового фонду, відновлено роботу значної частини шкіл, вузів, медичних закладів.

Однією з визначальних рис політичного життя України було зміцнення адміністративно-командної системи, стрижнем якої була **комуністична партія**. На 1 січня 1946р. КП(б)У налічувала 320 тис. членів, і чисельність її неухильно зростала. Партійний апарат постійно прагнув до того, аби забезпечити свій тотальний контроль над усіма сферами суспільного життя.

Відновлювалась робота **органів радянської влади**. У лютому 1947р. було проведені вибори до ВР УРСР, внаслідок чого відновились традиційна для мирного часу структура вищих органів державної влади. У грудні 1947р. відбулись вибори і до місцевих рад.

Підприємства й установи переходили на нормальний режим роботи: відновлювалися 8-нодинний робочий день, відпустки, скасовувалась понаднормова неоплачувана праця. Скорочувалися асигнування на оборону. Промисловість переходила на випуск мирної продукції.

II. Відбудова:

9.02.1946р. Сталін виділив 4 позиції економічного розвитку СРСР:

1. Метал – для виробництва озброєння і обладнання підприємств.
2. Паливо – для підтримання роботи заводів, транспорту.
3. Бавовна – для виробництва обмундирування.
4. Хліб – для забезпечення армії продовольством.

У 1946р. ВР УРСР затвердила п'ятирічний план на 1946 – 1950рр.

Він повністю відтворював етапи індустріалізації з усіма її недоліками.

III. Особливості відбудови в Україні:

1. **Значні масштаби відбудовчих робіт, більше ніж у б. я. іншій країні.**
2. **Розрахунок лише на власні сили СРСР, а не на зовнішню допомогу.**
3. **При відбудові ставка робилась на важку промисловість та енергетику**
4. **Відбудова здійснювалась централізовано за чітким державним планом.**
5. **Економіка України відбудовувалась і добудовувалась не як самостійний, замкнутий і самодостатній комплекс, а як частина загальносоюзної економічної системи. Крім того, завдяки розвитку нових промислових центрів СРСР за Уралом та у Казахстані доля України в загальносоюзному виробництві знизилася з 18% у довоєнний період до 7% у 1945р.**
6. **Вагома роль належала адміністративно-командній системі; саме вона давала змогу за короткий час мобілізувати і зосередити значні матеріальні та людські ресурси на певному об'єкті відбудови.**
7. **Велика роль ідеології, яка знаходила свій вияв у мобілізаційно-пропагандистських заходах – соцзмаганнях, рухах передовиків і новаторів.**
8. **Ускладнення голодом 1946-47рр.**
9. **Нестача робочої сили, а особливо кваліфікованої, сучасного устаткування, обладнання і технологій.**

Результати неоднозначні:

- **з одного боку**, було загоєно рани війни, відбудовано промисловість УРСР, рівень виробництва якої в 1946-50рр. збільшився у 4,4 рази, перевищив рівень 1940р. на 15%. Проте обсяг виробництва легкої промисловості в 1950р. складав лише 80% довоєнного.
- **з іншого** – ціна відбудови була дуже високою; зниження реального рівня життя, тяжкі житлові й побутові умови були характерними для більшості населення.

Радянізація західноукраїнських земель.

Процес відбудови і подальшого розвитку промисловості західноукраїнських земель проходив набагато складніше, ніж на Сході України.

Це було зумовлено цілим рядом причин:

1. Одночасністю процесів відбудови, індустріалізації, колективізації і культурної революції та їх форсованими темпами.
2. Слабкістю економічного потенціалу регіону.
3. Майже повною відсутністю спеціалістів інженерно-управлінської ланки.
4. Неоднозначним сприйняттям населенням соціальних перетворень, пасивним і активним опором радянізації.

I. Формування органів радянської влади:

- сюди для роботи в місцевих органах влади, господарській, політико-партійній сферах надсилаються працівники із східних областей СРСР;
- до середини 1946р. сюди приїхало 86 тис. спеціалістів;
- місцевим кадрам на той час не довіряли;
- на другорядні посади було направлено 53 тис. місцевих активістів – здебільшого на рівні району або села;
- так, з 15 120 номенклатурних посад в обкому партії в Західній Україні у 1946р. місцеві займали лише 12%;

II. Перші кроки радянської влади:

- утворення місцевих рад;
- націоналізація промисловості;
- реквізиція цінностей у банках;
- одержавлення житлового фонду, торгівлі, установ культури, школи тощо;
- великі маєтки конфіскуються, а їх землі передаються безземельним і малоземельним селянам;
- власників великих підприємств, господарів хуторів, населення прикордонної смуги (загалом 90 тис. осіб) було виселено і депортовано до віддалених районів СРСР.

Т.ч., за вказівками з Москви і Києва керівництво на місцях запроваджувало ті ж порядки, що панували в інших куточках держави.

III. Доля УГКЦ:

Один з перших ударів нової влади було нанесено по **УГКЦ, яка мала** величезний вплив на населення, виступала натхненником національно-визвольної боротьби, не визнавала політику більшовиків.

Смерть митрополита Шептицького К. 1.11.1944р. стала сигналом дол. Початку кампанії проти УГКЦ. Її починають звинувачувати у пособництві

нацистам. Наступник Шептицького Й. Сліпий намагався знайти спільну мову з новою владою. Проте в **березні 1945р.** була підготовлена детальна **інструкція щодо ліквідації УГКЦ**, яка була схвалена Сталіним:

- у квітні 1945р. були заарештовані єпископи та митрополит Сліпий. Усім їм було запропоновано «добровільно» возз'єднатися з РПЦ.
- Далі пішли арешти провідних діячів церкви і заслання їх до Сибіру.
- Протягом короткого часу було закрито церковні освітні установи, розгромлено митрополію та єпархіальні управління, а також заарештовано близько 2 тис. священників, монахів, монахинь.
- 1946р. у Києві відбувся закритий процес проти греко-католицької ієрархії на чолі з митрополитом Сліпим.
- 1946р. у Львові скликано псевдо собор, який прийняв рішення про скасування Берестейської унії 1596р., розрив з Римом і підпорядкування УГКЦ РПЦ. УГКЦ змушена була перейти у підпілля. Ініціатор собору єпископ Г. Костельник був застрелений на одній з вулиць Львова.
- За схожим сценарієм розгортались події у Закарпатті. До липня 1947р. від мукачівської єпархії відібрали 73 церкви, 15 священників було вислано до Сибіру, 3 убито, а 36 втекли за кордон. У 1949р. Московський патріархат проголосив «про добровільне возз'єднання мукачівської єпархії з РПЦ».

Т.ч., ліквідація УГКЦ була складовою частиною плану радянізації на західній Україні. Вона п. б. підірвати опору національно-визвольного руху і духовну опору західних українців. Проте УГКЦ остаточно не припинила свого існування. Її легальні структури існували за межами УРСР, а нелегальні діяли на західноукраїнських землях і мали назву «**церква в катакомбах**».

ІУ. Індустріалізація передбачала:

1. Вирівнювання розвитку різних регіонів України.
2. Включення зах. укр. земель в єдиний союзний промисловий комплекс.
3. Модернізацію існуючої промисловості.
4. Освоєння місцевих природних ресурсів.
5. Зміну соціальної структури населення.

Особливості індустріалізації Західної України:

- 1). Вищі темпи промислового розвитку: у 1940р. підприємства Західного регіону становили 4,7% загальної кількості підприємств, а в 1949р. – 12, 6%.
- 2). Відбулися якісні зміни у традиційних галузях виробництва: лісовій та нафтодобувній; їх продукція стала перероблюватись на місцях, а не у вигляді сировини вивозитись за межі краю.
- 3). Були створені нові для західних областей галузі індустрії – металообробна, машинобудівна, приладобудівна, електролампова, інструментальна, хімічна, реконструйовані й розширені деревообробна, харчова, нафтодобувна, гірничо-промисловість.
- 4). Пріоритетність розвитку краю спричинило спрямування сюди найсучаснішого устаткування, що вивозились з Німеччини за репараціями.
- 5). Організована за сталінським зразком, вона успадкувала її традиційні вади.

У. Колективізація здійснювалася так само і такими методами, як і на Східній Україні:

- а. примус;   б. висилки до Сибіру;   в. шантаж;
г. основний удар був завданий по заможним селянам;
д. провокації;   е. залякування;   є. вбивства.

Цілі колективізації

1. Зламати приватновласницьку психологію місцевого населення.
2. Встановити тотальний контроль над селянством.
3. Уніфікувати розвиток західноукраїнських земель з іншими регіонами УРСР.
4. Позбавити підтримки збройний рух Опору тоталітарній системі.

УІ. Соціально-культурна сфера:

- 1). Формування нової системи освіти, яка охоплювала всіх громадян.
- 2). Ліквідація не писемності.
- 3). Ідеологізація освіти, яка була покликана виховувати населення у комуністичному дусі і витравити в нього національну самосвідомість.
- 4). У вузах лекції читалися головним чином російською мовою.
- 5). У Західну Україну було направлено на постійну роботу 50 тис. учителів різних спеціальностей.
- 6). Фінансування підручників та інших посібників.
- 7). Безкоштовне медичне обслуговування.

Операція «Вісла»

У 1947р. виселення українців з південно-східної Польщі вступило на завершальну стадію. На цьому етапі воно було особливо жорстоким. Польські власті за погодженням з радянським керівництвом провели великомасштабну воєнно-репресивну депортаційну **операцію «Вісла»**. Її метою було переселення залишків українського населення Осяння, Лемківщини, Холмщини і Підляшшя на захід і північ Польщі, на так звані «повернуті землі». Це була помста тоталітарної влади українцям, які підтримували ОУН-УПА, що діяли тут з часів війни.

Операцію «Вісла» спланували спец. служби Польщі у взаємодії з радянськими консультантами. Близько 30 тис. польських солдатів та офіцерів, спираючись на підтримку радянських сил, оточили українських партизанів і в запеклих боях знищили або захопили багатьох з них. Під загрозою розстрілу у стислі строки було переселено з насиджених місць 140 тис. українського і змішаного українсько-польського населення. Для тих, хто уникав переселення або повертався додому, було створено концентраційний табір на базі колишнього німецького концтабору Освенцім.

Унаслідок депортаційних акцій населені українцями землі на території Польщі були полонізовані. Одночасно з території України переселили поляків (близько 1 млн. чол.) і також властивими радянській владі насильницькими методами.

4. ПІСЛЯВОЄННА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ.

I. Історичні умови розвитку культури:

- фінансування за залишковим принципом;
- перемога у війні посилила розвиток у радянському суспільстві процесів, які взаємо виключали один одного:
  - а. зміцнення тоталітаризму (офіційно вважалося та пропагувалося, що саме він забезпечив кінцевий успіх);
  - б. зростання суспільної свідомості (перемога армії та народу)
- війна підірвала ідеологію «гвинтика», адже її могли виграти лише самостійно мислячі, а не сліпі виконавці волі вождя;
- величезний жертвний внесок народу в перемогу збільшив і поклав початок відродженню відчуття господаря країни, суспільства та своєї історії;
- вплив на світосприймання українців справило перебування їх за кордоном та знайомство із західним способом життя;
- війна показала всю аморальність, анти гуманність режиму абсолютної особистої диктатури, створивши передумови для критичної оцінки суспільством і системи влади, і особи керівника;
- існувало переконання, що після величезних жертв і перемоги український народ як і інші народи СРСР заслуговує на поліпшення матеріального життя і справедливий демократичний лад.

Але, відповіддю режиму на ці вимоги часу стали не реформи, а його самоконсервація. Сталінський режим посилив контроль над суспільством, особливо у сфері ідеології. Прояви національної самосвідомості, критичний підхід до б. я. явищ суспільного життя, відступ від регламентованих пропагандистських стереотипів – все це кваліфікувалося як український буржуазний націоналізм, космополітизм, антирадянська діяльність і, як наслідок, вело до морального і фізичного знищення діячів культури.

II. Розвиток освіти і науки:

Розвиток освіти і науки був складовою частиною процесу відбудови України. Відновлення закладів освіти почалось відразу після звільнення УРСР. Поширення набув рух за відбудову зруйнованих і спорудження нових шкільних приміщень силами, засобами, руками самого населення – «методом народної будови». У 1944-45рр. у республіці було відбудовано і побудовано 1669 шкіл. На початок 50-х рр. не тільки було відновлено довоєнну мережу. А й споруджено 1300 нових шкіл.

Та для налагодження нормальної освіти цього не вистачало:

- змушені були працювати у дві-три зміни;
- знаходились у приміщеннях, які були мало пристосовані для цього;
- нестача підручників, зошитів, навчального обладнання.

Для матеріальної підтримки тих, кого батьки не могли забезпечити мінімумом необхідного для навчання, створювався фонд всеобучу.

Вихід: - створення вечірніх шкіл;

- курсів для дорослих;
- професійні заочні школи;

У 1953р. – *перехід до обов'язкової семирічної освіти* (це створило нові труднощі: нестача приміщень, вчителів тощо).

Як і в довоєнні часи партія прагнула перетворити школу на знаряддя збереження і посилення свого контролю над молоддю. Була відновлена робота піонерських та комсомольських організацій. Найважливішим покликанням школи вважалося виховання відданості Сталіну та ідеалам комунізму. Починається процес скорочення українських шкіл та учнів, які в них навчаються. Так, з 1948р. по 1954р. вони зменшились з 26 до 25 тис.; російських збільшилось з 2720 до 4051; на 1953р. в українських школах навчалось 1,4 млн. дітей, а в російських – 3,9 млн. Закривалися національні школи, як-от польські, угорські тощо. Усі вони були перепрофільовані на російські. Було відновлено систему вищої освіти. Внаслідок проведеної реорганізації, кількість вузів зменшилася, тоді як студентів на 1956р. зростає з 99 до 325 тис. Щоправда, майже половина з них навчалась на заочних і вечірніх відділеннях. Викладання в більшості велося на російській мові. Відновлювали роботу і науково-дослідні установи. Якщо на 1945р. їх було 267, то на 1950р. – 462. Зміцнювалась, хоч і повільно, матеріально-технічна база науково-дослідних установ, зростає кадровий потенціал. Кількість науковців у 1950р. досягла 22,3 тис. осіб. Головною науковою установою УРСР залишалась УАН УРСР, на чолі – О.Палладін.

Українські вчені досягли значних успіхів:

- у дослідженнях з фундаментальних наук, наближенні їх до потреб господарства;
- в 1946р. було запущено перший в СРСР атомний реактор;
- у 1956р. генеральним конструктором будівництва космічних кораблів у СРСР став виходець із Житомирщини С.Корольов.
- у Києві в 1948-50рр. під керівництвом С.Лебедева було виготовлено першу в Європі цифрову обчислювальну машину;
- на той час значним технічним досягненням була побудова в 1953р. найбільшого у світі суцільно зварювального моста через Дніпро довжиною понад 1.5 км.;
- за короткі строки завдяки новій автоматичній технології зварювання було споруджено газопровід Дашава – Київ;

Проте майже всі досягнення науки і техніки належали галузям, що були пов'язані з воєнним або суміжним з ним виробництвом. Суспільні науки остаточно перетворилися на служницю існуючої системи. Значної шкоди розвитку біологічних наук завдала «лисенківщина» - *засилля в науці посередностей, людей споживацького гатунку, авантюристів*. У 1947-1948рр. відновилися переслідування генетиків. Президент Всесоюзної академії с/г наук Т.Лисенко, підтриманий Сталіним, оголосив ген міфічною чистинкою. переслідувань зазнали вчені-біологи Третьяков, Гришко, Поляков, Делоне, що на багато років загальмувало розвиток біологічної науки.

III. Ідеологічний наступ сталінізму в повоєнний час. «Ждановщина».

У складних умовах працювали діячі літератури і мистецтва. Всупереч обставинам, у 1940-50-х рр.. створено чимало творів, що залишили помітний слід у художній літературі:

- О.Гончар – «Прапорonoсець», «Земля гуде» тощо; - Довженко О.- О.Вишня;

Переможне завершення війни сприяло зміцненню особистого авторитета Сталіна. Але післявоєнні реалії потребували зміцнення сталінського режиму і його нового ідеологічного забезпечення. Адже чимало людей, перебуваючи за кордоном, побачили «загниваючий капіталізм». Повернувшись на Батьківщину, вони відчували себе переможцями і мріяли про краще, заможне і вільне життя. У західних областях, що напередодні війни увійшли до СРСР, взагалі ставилися вороже чи з недовірою до комуністичної ідеології, політичної та економічної практики. До того ж, у людей залишалась грізна зброя – вільнодумство і національні почуття, виразником яких була в першу чергу інтелігенція. Саме проти неї і було спрямоване вістря сталінських післявоєнних репресій.

Повоєнний час починається зі славетного сталінського тосту *«за великий російський народ»*. Це означало про прагнення Сталіна сполучити комуністичну ідеологію з ідеєю *виняткової місії росіян у світовій історії*. Для кожного винаходу західних вчених радянські пропагандисти знаходили росіянина, який говорив про цю ідею раніше, для кожного видатного західного автора був кращий за нього російський автор, а для кожного видатного державного діяча Заходу знаходився російський із ще похвальнішими досягненнями.

Нові ідеологічні засади сталінського режиму мали особливо негативні наслідки для українців. У 1950р. Сталін, беручи участь у дискусії з мовознавства, висунув тезу, що російська, українська і білоруська нації є *результатом розгалуження «єдиної давньоруської народності»*. Цю тезу дозволено було тлумачити як давньоросійську, але в даному випадку не як давньоукраїнську.

Наприкінці 1940-х рр. в СРСР виникло явище, яке отримало назву *«ждановщина»*, за іменем його головного офіційного теоретика і провідника А.Жданова. Суть його полягала у широкому наступі сталінського режиму в галузі ідеології, культури, науки, літератури, мистецтва з метою встановлення жорсткого контролю над духовним розвитком радянського суспільства. Сталінське керівництво розгорнуло боротьбу проти «безідейності, безпринципності, формалізму, космополітизму й низькопоклонству перед гнилим Заходом», проти «буржуазного націоналізму». За період з 1946 – 1951рр. було прийнято 12 партійних постанов з ідеологічних питань. *Початок було покладено постановами ЦК ВКП(б) «Про журнали «Звезда» і «Ленінград»*», спрямовані проти творчості Ахматової і Зощенка, «Про кінофільм «Большая жизнь» тощо.

У 1946р. ЦК КП(б)У ухвалив кілька постанов «Про перекручення і помилки у висвітленні української літератури в «Нарисі історії української літератури», «Про журнал сатири і гумору «Перець»», «Про журнал «Вітчизна»» тощо. Для зміцнення керівництва українською парторганізацією з Москви було направлено Кагановича, який розгорнув бурхливу діяльність по боротьбі з «українським буржуазним націоналізмом». Ним фактично була підготовлена велика розстрільна справа, жертвами якої мали б стати представники української інтелігенції того часу: Малишко, Панч, Рильський,

Яновський тощо. Але ініціатива Кагановича виявилась невчасною, і він був відкликаний до Москви. Наступним етапом ідеологічного наступу стала боротьба з «низькопоклонством» перед Заходом, проти «космополітизму». Об'єктом переслідувань були обрані літератори, митці, учені. Мета: посилити культурно-ідеологічну ізоляцію радянського суспільства, ізолювати і протиставити інтелігенцію іншим прошаркам суспільства, розпалити шовіністичні та антисемітські настрої, посилити процес русифікації, відновити образ «внутрішнього ворога» як необхідного атрибута тоталітаризму. Сигналом до атаки проти «космополітів» стала редакційна стаття «Про одну антипатріотичну групу театральних критиків», опублікована в січні 1949р. у г. «Правда». Відгомоном цієї статті в УРСР стало навішування ярликів «безрідних космополітів» на літературних і театральних критиків Борщагівського, Гозенпура тощо.

Кампанія боротьби з «космополітами» мала негативні наслідки для розвитку культури:

- у літературі і театрі, по суті, зникли поняття мистецької школи;
- поглибилась ізоляція від надбань західної культури;
- театральна і літературна критика перетворилася із засобу стимулювання творчого розвитку на засіб утримання митців у межах офіційної ідеології;
- обмежено свободу творчості.

З початку 50-х рр.. насувається нова хвиля звинувачень української інтелігенції. Переслідувань зазнали не лише письменники, а й українські композитори Лятошинський, Колеса, Данькевич тощо.

Особо нещадної критики зазнав Сосюра за вірш «Любіть Україну» (1944р.), який було оголошено «ідейно порочним твором».

«Ждановщина» призвела до:

- гальмування розвитку науки, літератури і мистецтва в країні;
- породила потворні явища в середовищі радянської інтелігенції, викликала її розмежування;
- Сталінський режим остаточно протиставив владу і народ;
- ліквідував патріотичне піднесення років війни, паростки відродження української культури;
- у міжнародному плані «ждановщина» посилила відірваність радянських митців від досягнень світової культури, стала ідеологічним обґрунтуванням конфронтаційної зовнішньої політики СРСР.

Т.ч., Розвиток культури в повоєнні роки носив суперечливий характер: з одного боку, мало місце творче піднесення митців, учених, з іншого – сталінська система намагалась загнати творчий процес у жорсткі ідеологічні межі. «ждановщина» завдала величезного удару по розвитку української культури.

Питання для самоперевірки

1. Назвіть особливості відбудови в УРСР.
2. Виділіть причини Голоду 1947р.?
3. Порівняйте цей Голод із іншими, які мали місце в радянській Україні?
4. Операція «Вісла» - це....?
5. Охарактеризуйте процес радянзації Західної України після ДСВ.
6. Які територіальні зміни відбулись в УРСР після ДСВ?
7. Чому УРСР запросили стати спів засновницею ООН?
8. Виділіть нові тенденції розвитку післявоєнної культури.